Notes històriques sobre l'extermini dels animals nocius a Mallorca

Ramon ROSSELLÓ i Jaume BOVER

SHNB

SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE LES BALEARS

Rosselló, R. i Bover, J. 2016. Notes històriques sobre l'extermini dels animals nocius a Mallorca. *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears,* 59: 111-127. ISSN 0212-260X. Palma de Mallorca.

Amb aquest article es donen notes sobre animals nocius de Mallorca des del segle XIV al XX. Hi ha casos sorprenents com puguin esser la caça de voltors o d'àguiles. Aquestes dades també ens ajuden a inferir sobre la possible dinàmica de poblacions d'algunes espècies en el passat,
Paraules clau: *animals nocius, caça, Mallorca. S. XIV-XX.*

HISTORICAL NOTES ON THE EXTERMINATION OF HARMFUL ANIMALS IN MALLORCA. This article gives notes on harmful animals from Mallorca from the fourteenth to the twentieth centuries. There are surprising cases such as the hunting of vultures or eagles. These data also help us to infer about the possible dynamics of populations of some species in the past.
Keywords: *feathers, commerce, Mallorca. S. XIV-XVI.*

Ramon ROSSELLÓ, Caritat, 14. 07200 Felanitx, Balears ; Jaume BOVER, Can Joan Gran, 7. 07159 s'Arracó, Balears, beniaurelia@outlook.es

Recepció del manuscrit: 5-nov-16; revisió acceptada: 30-des-16.

Introducció

El concepte d'animal nociu ha anat variant en el temps. En aquest article es dona una aproximació des del punt de vista històric sobre la caça d'espècies considerades nocives al llarg dels segles XIV fins a principis del XX.

Hi ha casos sorprenents com puguin esser la caça de voltors o d'àguiles. Aquestes dades també ens ajuden a inferir sobre la possible dinàmica de poblacions d'algunes espècies en el passat, com per exemple captures molt importants de voltors (28 exemplars el 1792, 12 el 1793 i 5 el 1794) o els corbs (caçats 123 exemplars el 1792, 109 el 1793 i 38 el 1794).

Com a prova de caça era necessari presentar els peus o urpes per poder cobrar la compensació els quals eren cremats a la plaça pública. S'exigia a vegades que els animals fossin caçats en el terme municipal i no en altra. En algunes ocasions també s'exigia la presència dels ous pressos.

Insectes

Abelles *(Apis mellifera)*

A vegades s'ha considerat a les abelles animals nocius per el mal que poden fer als fruits i a les persones, per tal motiu la col·locació dels eixams i de les caseres es troba regularitzada a Mallorca des de

l'arribada dels catalans amb l'aplicació del dret aragonés per tal d'evitar molèsies.

Edat mitjana

Es prohibia tenir apiaris aprop de les vinyes i dins el poble.

1498, 13 octubre

El notari Pere Ferrer diu que mentre sortia de la vila d'Alcúdia cavalcant un ase *"serien vengudes moltes abelles les quals se sien aferrades amb lo dit ase de que lo dit ase havia lensat lo dit Ferrer de la qual caiguda és estat lo dit Ferrer afollat... que abelles no poden estar en la vila com sia expressament prohibit*" (Rosselló, 1999).

1660, 18 agost

Els establidors del Reialenc reclamen que Joan Bordoy, de Felanitx sia forçat a treure les abelles d'allí on són per quan fan mal als raïms (Rosselló, 2009).

1660, 21 agost

Jaume Valls, lloctinent del procurador reial, oïts els establidors del Reialenc que demanen que Joan Bordoy, de Felanitx sia forçat a treure les abelles, juntament amb els demés que n'hi tenen, perquè fan notable dany a les vinyes, proveeix que Bordoy i tots els altres, treguin les abelles d'aquell lloc i portar-les a lloc apartat del vinyet, ja que contràriament seran visurades per dos homes pràctics (Rosselló, 2009).

1912, 12 agost

Es llegeix a l'Ajuntament de Felanitx una instància col·lectiva de veïnats *«en la que se pide se eviten los muchos perjuicios que ocasionan a los frutos las abejas que en úmero exorbitante existen en este término municipal reglamentando las colmenas con arreglo a las facultades que conceden a los Ayuntamientos los artículos 72 y 73 de la vigente Ley Municipal».*

Es va acordar per unanimitat *«que todos los colmenares existentes en ese término municipal o que en lo sucesivo se instalen en el mismo deberán estar a mayor distancia de cien metros de las fincas ajenas y de cualquier camino, siempre que el número de colmenas no ecceda de cinco; pues si fueran en mayor número, las distancias expresadas tendrán que ser de docientos metros. También se acordó quedaba prohibido la existencia de colmenas en el casco de esta población».*

Formigues

1586

El bisbe de Mallorca Joan Vich i Manrique de Lara (Alcira, 1530-Tarragona, 1612), féu una visita pastoral a Deià. En les recomanacions exposa que com s'ha vist que la coberta de la caixeta *« de portar els olis sancts de la Ciutat no junta bé, ordenà y manà que dins quinze dies se adobe que tanche bé de manera que no'y puguen entrar formigues»* (Rosselló, 1980).

Orugues

1535, 15 abril

Els jurats de Campos *«envían diputación al obispo auxiliar don fray Rafael Llinàs, para que se dignase pasar a Campos a exortisar las orugas que infectaban sus heredades, lo que efectuó, y el gasto ocasionado se pagó del fondo de la talla llamado de las Rondas o celadores de las costas»* (Tallades, 2009).

Aus

Àguiles *(Aquila chrysaetos)*

Les àguiles, en general, eren considerades animals perniciosos per que

caçaven falcons, menjaven fruits i bestiar, i per a l'agricultura en general. Adesiara es prenien mesures per a la seva extinció (Bover i Rosselló, 2003). No obstant, s'ha de dir que el terme genèric àguila pot considerar distintes espècies.

L'àguila reial *(Aquila chrysaetos)* és una espècie extinta a Mallorca com a reproductora en la dècada de 1950.

1361, 5 juliol
Ramon Castellar *«paredor d'àguiles»* reclama 60 sous a Guillem Durban, Guillem Olesa, Bernat Cerdà, Bartomeu des Mas i Bernat Ferrer, de Valldemossa, *«per III àguiles que aquí ha preses»,* per costum li deuen 20 sous cadescú (ARM AH 25, f. 52).

1497, 6 setembre
El Gran i General Consell acorda pagar 5 sous per cada àguila caçada.

1541, 8 gener
El Gran i General Consell trata el fet presentat per molts de conradors i demanen que es subvencioni la caça d'àguiles, com es feia antigament. Els animals nocius s'han multiplicat en gran quantitat.

1545, 12 desembre
Els jurats del Regne de Mallorca fan publicar una crida a on anuncien que pagan 5 sous per cada parell de peus o cap d'àguila.

Alosa *(Alauda arvensis)*
1792-1794
Es pagaven a dobler cada 4 peus d'alosa, per tal d'exterminar-les. (Bover i Rosselló, 2003).

Alosa banyuda *(Eremophila alpestris)*
1792-1794
Es pagaven a dobler cada 4 peus d'alosa banyuda («cogujada»), per tal d'exterminar-les (Bover i Rosselló, 2003).

Alova *(Galerida cristata)*
1792-1794
Es pagaven a dobler cada 4 peus d'alova («totoví»), per tal d'exterminar-les.

Corbs *(Corvus corax)*
Vegeu també: pardals

Eren depredadors dels agres de falcons.

El 1316, 1319 i 1372 es pagaren als caçadors de corbs que feien mal als falcons (Bover i Rosselló, 2003).

S. XIV
A Pollença es caçaven corbs per tal de que no fecin mal (Mayol, 2008).

1426
Guillem Bausà rep 4 sous del clavari de Sencelles per pardals i corbs que havia mort (Rosselló i Vaquer, 1993).

1436
El clavari d'Inca paga 2 sous a Joan Febrer per 2 corbs que matà amb llaceres (Arxiu Municipal d'Inca. Llibre de Clavaria).

1497, 6 setembre
El Gran i General Consell acorda pagar un sou per cada corb que sia caçat (Rosselló i Bover 2003).

1530
Felip Torelló, clavari de Sineu, paga a diverses persones que han entregat peus de corbs (Mulet *et al.,* 1996).

1539
Guillem Guitard, clavari de Sineu, paga a diverses persones que han entregat peus de corbs (Mulet *et al.,* 1996).

1541, 8 gener
Com sia que els corbs s'han multiplicat el Gran i General Consell decideix remunerar als seus caçadors.

1543
El clavari de Selva paga al fill de Pere Morro de Mancor per 3 parells de peus de corbs (Rosselló i Albertí, 2003).

1544
El clavari de Manacor paga per parells de peus de corb (Rosselló i Vaquer, 1991).

1545, 12 desembre
Els jurats del Regne de Mallorca decideixen pagar 1 sou per cada parell de peus o el cap del corb.

1546
El clavari de Santa Maria del Camí paga «per peus de corp, 5 s.» (Capó, 1989).

1547, 12 juny
Els comptadors de la Universitat i el clavari de Felanitx passen comptes de les despeses. Pagaren 4 sous a n'Huguet per peus de pardals.

1556
El clavari de Santa Maria del Camí paga «per peus de corp, 3 s.» (Capó, 1989).

1571
El clavari de la vila de Campanet donava 2 sous a Joan Pasqual, del Molí, per dos parells de peus de corb, i 16 diners a Bartomeu Paieres i Miquel Capó per un parell de peus de corb i 4 parells de peus de pardal.

1573
A Felanitx es pagava 10 diners el centenar de peus de corb.

1579
El clavari de la vila de Campanet paga una lliura, 2 sous i 2 diners per peus de corbs i de pardals.

1603-1625
La Universitat de Felanitx anota en el seu llibre de comptes, les despeses «per a peus de corbs».

1604, 15 novembre
La Universitat de Felanitx paga 7 sous a Antoni Adrover per 7 parells de peus de corb.

1605, 29 abril
El clavari de la vila de Felanitx paga 7 sous a Antoni Adrover de Cas Concos per 7 parells de peus de corp que ha mort i entregats (Rosselló, 2007).

1608, 16 agost
La Universitat de Felanitx paga un sou a Miquel Barceló per dos peus de corb entregats.

1614, 10 agost
El clavari de Felanitx fa diversos pagaments a les persones que han presentat peus de corb (Rosselló, 2009).

1633
La Universitat de Felanitx paga a diverses persones per l'entrega de peus de corb.

1642, 14 agost
El clavari de Felanitx va pagar pels peus de corbs entregats (Rosselló, 2009).

1658, 31 juny

El clavari de Felanitx va pagar a diversos particulars que han presentat peus de corbs (Rosselló, 2009).

1660, 30 agost

El clavari de Felanitx va pagar 38 lliures, 8 sous, 10 diners a diversos particulars que han presentat peus de pardal, sól·leres, corbs (Rosselló, 2009).

1675

El clavari de Santa Maria del Camí paga «a Pere Canyelles, de Buc, 6 s. per peus de corp» (Capó, 1989).

1691, 27 maig

El clavari de Felanitx paga 4 sous a l'honor Bernat Obrador per peus de corb.

1703, 28 març

El clavari de Felanitx paga 2 lliures corresponent a vint parells de peus de corb aportats per diferents particulars (Rosselló, 2009).

1770

Despeses de la possessió de Galatzó.

Es compraren mitja lliura de pólvora i 1 lliura de perdigons per tirar als corbs que valgueren 6 sous i 6 diners.

1792

Es caçaren 123 corbs i es pagaren 18 lliures, 9 sous pel seus peus (Bover i Rosselló, 2003)

1793

Es caçaren 109 corbs i es pagaren 16 lliures, 7 sous pels seus peus (Bover i Rosselló, 2003).

1794

Es caçaren 38 corbs i es pagaren 3 lliures, 14 sous (Bover i Rosselló, 2003).

Esparver *(Hieraaetus pennatus)*

Josep Perelló i Sastre, garriguer de Marina Vell, d'Algaida

[S'esperevé : glosat / Pep Perelló Sastre [Manuscrit]. Algaida, 2[.] de mars de 1927. 15 p., en una llibreta de

S'han normalitzat les majúscules, i per la resta s'ha mantingut l'ortografia de l'autor.

Aquest esparvé va ser Arafat y eft se operación tal com diu, ses li penjaren un canonet de caña pes coll em un billet dedins que ideye lo siguiente.

Es qui Espriu Pep Perelló sastre, garrigué de Marina Vey des terma de Algaida, seria sobre les 12 dia de vuy cuant he trobat aquest espervé que se menjava un poll que ell el via mort y en se ajuda de Juan Vich y Fiol l'hem Arafat y per castich li hem tayat ses ungles y es bech y l'hem tornat amollá perque pugue aná a murí allá ahon vulgué y qualsevol ppersona que mos entregui aquest billet el gratificarem en plata.

Adiós esperevé.

Falcons *(Falco* sp.*)*

1853, 21 desembre

«Avisos. Por cada Halcón (vulgo Falcó) que se entregue vivo o muerto a Miguel Bauzá, jabonero que vive en el Banco del Aceite, se gratificará con 20 rs. vn. Y con 10 si es polluelo» («El genio de la libertad».

1901, 10 maig

A la secció colombòfila de la revista «Palma ciclista» s'informa que *«dice 'Un Pardo' en la 'Última hora': Contestando al corresponsal de 'Palma ciclista' en Manacor, que pregunta cuanto paga la Sociedad Colombófila por los halcones, debo decir que no sé que se haya*

designado cantidad fija; pero si que existe un fondo para aquel objeto.

Sin perjuicio de contestarle otro día más concretamente, puedo decir que entre la Comandancia de Ingenieros, los aficionados a la 'escampadissa' y la Sociedad Colombófila pueden asegurarse diez pesetas por cada halcón».

1904, 28 maig

La Societat Colombòfila de Sóller vol exterminar els falcons pagant 20 pessetes per falcó comú o viatger, i pels peregrins si és adult, però si és petit, de niu, només es pagaran de 5 a 10 pessetes.

Inclou una llista de persones a que paguen: Damià Magraner, per cada falcó, 10 reials; el president del Círculo Sollerense, 10 reials, etc (Extret de: «Contra los halcones», publicat a «La Tarde», 28 mayo 1904).

1950, 13 juny

Nota de la Federació Colombòfila Balear. En la Junta celebrada el passat 31 de maig *«se acordó proceder, por todos los medios posibles, a la eliminación de los halcones de las Islas Baleares».* Per això se gratificarà amb 50 pts. Per cada falcó reial caçat, anomenats solitaris, i amb 25 pts per cada un dels anomenats de penya o torter.

Per cobrar, serà suficiente presentar les cames i el cap («Felanitx» 13 juny 1950).

Gafarrons *(Serinus serinus)*

1792-1794

Es pagaven a dobler cada 4 peus de gafarrons («verdecillos»), per tal d'exterminat-los (Bover i Rosselló, 2003).

Milans *(Milvus milvus)*

S. XIV

A Pollença es caçaven milans per tal de que no fecin mal (Mayol, 2008).

1907, 27 i 28 juny

El batle de Felanitx comunica al Governador de Mallorca que Miquel Antich i Rosselló li ha presentat un milà que ha caçat al qual li abona el que correspon segons el reglament de caça.

1907, 24 juliol

El batle de Felanitx comunica al Governador de Mallorca que Gabriel Villalonga li ha presentat un milà que ha caçat.

1915

L'Ajuntament de Sineu paga 4 ptes a Miquel Mates per un milà que matà a Son Gili.

Ocells menors

1792

Es caçaren 48.952 *«aves menores»* i es pagaren 203 lliures, 9 sous i 4 diners pels seus peus (Bover i Rosselló, 2003).

1793

Es caçaren 44.980 *«aves menores»* i es pagaren 208 lliures, 8 sous i 4 diners pels seus peus (Bover i Rosselló, 2003).

1794

Es caçaren 56.598 *«aves menores»* i es pagaren 235 lliures, 16 sous i 6 diners pels seus peus (Bover i Rosselló, 2003).

Oriol *(Oriolus oriolus)*

1792-1794

Es pagaven a dobler cada 4 peus d'oriol («papahigo»), per tal d'exterminar-los (Bover i Rosselló, 2003).

Pardals o teuladers

1368

Es comunica als batles de Sencelles, Sant Joan i Castellitx que Bartomeu Esteve, de Sineu, havia esposat que els

jurats de dits llocs no li pagaven els diners que li devien *«per pardals que ha cassats e morts en cascuna de les dites parròquies»* (Rosselló 1985).

1369

Els clavaris de la vila d'Alcúdia reconeixen que «és degut a en Francesc Salvà per raó de resta que li era degut l'any 1398 per pardals que havia morts 1 lliura 8 sous 8 diners.

Ítem li és degut per la dita raó ço és per 200 pardals que metà l'any present de que mostrà los peus als jurats levan 1 lliura 6 sous» (Rosselló, 1999).

1386. 7 juliol

Bartomeu Esteve de Sineu reclama als jurats de Sencelles el que li deuen per peus de pardal que ha caçat i mort (Rosselló i Vaquer, 1993).

S. XIV

A Llucmajor es prengueren mesures per la lluita contra els pardals (Font i Obrador, 1978).

A Pollença els jurats de la vila molts d'anys subvencionaven la collida de pardals per evitar que no es mangessin els camps de blat. Per cada centenar de peus de pardal es donava un sou (Mayol, 2008).

1409

Joan Pont de Manacor rebé 10 sous per 167 pardals que matà el mes de febrer, i altres 103 el mes d'abril.

Pere Fuster, teixidor, rebé 3 sous per 51 pardals. Egons el llibre de clavaria de Manacor (Rosselló, 1979)

1410

Bernat Robí de Manacor, rebia 8 lliures i 12 sous per 868 pardals, a raó de 6 sous el centenar (Rosselló, 1979)

1414

El clavari de Sineu ha pagat diverses partides per peus de pardal.

1426

El clavari de Sencelles paga a Guillem Bausà per pardals morts el 1426 (Rosselló i Vaquer, 1993).

1432

Llorenç Truiol de Manacor entregà en diverses artides, 332 caps de pardal; Arnau Sanç i altres fadrins n'entregaren 25, i Bernat Domenge, també en companyia d'altres fadrins, n'entregaren 25 (Rosselló 1979).

1436

El clavari d'Inca, Bartomeu Estrany, paga:

2 sous a Jaume Forner per 100 parells de peus de pardal.

4 sous a la dona muller de Bartomeu Vicenç per 200 parells de peus de pardal.

2 lliure, 2 sous a Pere Tortosa per 1.100 parells de peus de pardal.

8 sous a Joan Terrassa per 175 parells de peus de pardal.

1 sou, 6 diners a Bartomeu Esteve per 40 parells de pardal.

4 sous a Joan Guerrer per 100 parells de peus de pardal.

2 sous a Jaume Comelles per 50 parells de peus de pardal.

20 sous a Pere Conrador per peus de pardal.

6 sous a salvador Prats, prevere, per 150 parells de peus de pardal.

1 sou a Joan Bordil per peus de pardal.

(Arxiu Municipal d'Inca. Llibre de Clavaria).

1437

Gabriel Gual ha rebut del Clavari de Felanitx, 6 sous per peus de pardal (Rosselló, 2008).

1458-1465

En els llibres de clavaria de Felanitx d'aquests anys s'anoten les despeses per matar pardals per ser considerats animals nocius (Rosselló, 2006).

1464, 2 agost

El clavari de Felanitx paga:

3 sous a un fadrí fill de Miquel Bordoy per peus de pardal.

2 sous, 6 dners a Jaume Grimau, fill fe Mateu, per peus de pardals.

2 sous, 8 diners a un fadrí per peus de pardal.

1471

El clavari de Sineu ha fet diversos pagaments per peus de pardal.

1488

El clavari de Felanitx, Miquel Camps paga diverses partides a distintes eprsones que entreguen peus de pardals, entre les quals hi ha 1 sou i 6 diners donats a Bernat Ferrer de la Galera per 30 parells de peus de pardal (Rosselló, 1997).

1497, 6 setembre

«Com fos gran útil a la present Ciutat e terma de aquella e Regna» el Gran i General Consell acorda pagar 5 sous per cada centenar de peus de pardal, antigament se'n donaven 8 per centenar (Bover i Rosselló, 2003).

S. XV

A Llucmajor es prengueren mesures per la lluita contra els pardals (Font i Obrador, 1978).

1500

El clavari de Manacor paga 20 sous a Simó Serra per 240 parelles de pardals. I 1 lliura, 7 soud, 9 diners per altres 333 peus de pardals (Rosselló i Vaquer, 2001).

1501

El clavari de Manacor paga:

16 sous, 8 diners a Pere Rubí per 200 «parells de pardals e sorles»,

3 lliures, 15 sous a Sebastià Rigolf per 900 parells de pardals i de só·leres,

8 sous, 4 diners a Francesc Angelats per 100 parells de peus de parells,

1 lliura, 19 sous, 8 diners a Pere Ripoll per 482 parells de peus de pardal i de sl·leres

19 sous a Pere, esclau de Miquel Ballester per 115 parells de peus de pardal (Rosselló i Vaquer, 1991).

1514, 14 juny

El clavari de Felanitx paga 18 diners a Pere Oliver, fill de Pere Oliver de Moranta per 30 parells de peus de pardal. Més 2 sous a Rafael Ferrer per peus de pardal.

1514, 2 juliol

El clavari de Felanitx paga 2 sous a Antoni Cortal per peus de pardal.

Més 30 sous a Miquel Mesquida per 60 parells de peus de pardal.

1514, 10 juliol

El clavari de Felanitx paga

3 sous, 6 diners al fill de Joan Soler per peus de pardal

21 diners a Joan Mesquida per 35 parells de peus de pardal

1 sou, 6 diners a Gabriel Soler per 30 parells de peus de pardal

1 sou a Tomàs Vidal per 20 parells de peus de pardal.

1514, 30 juliol

El clavari de Felanitx paga:

3 sous a Antoni Abrines per 40 parells de peus de pardal.
Més 20 diners a Tomàs Serra per peus de pardal.
Més un sou a Nicolau Companyó per 20 parells de peus de pardal.

1514, 6 agost
El clavari de Felanitx paga 4 sous i mig a la muller d'Antoni Cortal per 30 parells de peus de pardal.
Més 6 diners a Pere Ferrer per 10 parells de peus de pardal.

1514, 10 setembre
El clavari de Felanitx paga 2 sous a Gabriel Soler per 43 parells de peus de pardal.

1514, 15 octubre
El clavari de Felanitx paga:
3 sous a Guillem Gat per peus de pardal.
Més 10 diners a Miquel Oliver per peus de pardal.
Més 5 sous a Tomàs Vial per peus de pardal.
Més 15 diners a Guillem Caldentey per 25 parells de peus de pardal.
Més 2 sous a Rafel Proens per peus de pardal.
Més 1 sou a Guillem Artigues per 20 parells.
1 sou a Bernat Vidal.
4 dous, 8 diners a Gabriel Soler.
3 sous i 6 diners a Antoni Soler.

1515, 26 gener
El clavari de Felanitx paga:
2 sous a Cristòfol Abrines per peus de pardal.

1515, 5 març
6 diners al fill de Cristòfol Companyó per peus de pardal.

1515, 22 març
2 sous a Bernat Oliver per peus de pardal.
1 sou i 8 diners a Simó Bordoy per peus de pardal (Rosselló, 1997).

1515, 11 abril
2 sous a Jaume Mesquida per peus de pardal.

1529, 6 juny
El consell municipal de Llucmajor, exposa que *«los pardals fan en aquesta vila y terma de aquella gran mal y no hic ha ningú qui cas aquella y maiorment que sabent los casadós que sen dona poch salari y que nols ho val per ço vos o demanam quens aconselen».*
S'acordà: *«Vist y entès tot lo consel la dita proposició en res no discrepant fonch determinat que se donen per cascun perdal hun diner o per los peus de aquells y dels hous de dos, hun diner. Emperò que lo clavari o lo qui pagarà aquells que primer sia tenut en pendre lo jurament si dits padals o ous si se són presos en lo terma de la vila o no, e si seran de altre terma se són presos en la terma de la vila o no, e si seran de altre terma que aquels no sian pagats, e si són del dit terma sian pagat a dita rehó de hun diner lo perdal o peus, y de dos ous, hun diner»* (Font i Obrador, 1978).

1530
Felip Torelló, clavari de Sineu, paga a diverses persones que han entregat peus de pardals (Mulet *et al.,* 1996).

1535
Felip Torelló, clavari de Sineu, paga a diverses persones que han entregat peus de pardals (Mulet *et al.,* 1996).

1539
Guillem Guitard, clavari de Sineu paga a diverses persones que han entregat peus de pardals (Mulet *et al.,* 1996).
1541, 8 gener
El Gran i General Consell tracta que era pràctica i costum profitosa en la present illa *«que fossin cassats i morts los pardals, corps y àguiles y voltós per los quals animals és cosa notòria són inferits grans dans als fruyts y bestiars»*. D'un temps ençà els caçadors no cacen aquets animals perquè no són degudament retribuïts i pagats i per això «han multiplicat en tan gran multitud». Es decideix que sien pagats com era costum (Rosselló, 1997).

1541
Pagaments fets per Antoni Riera, clavari de Sineu, per peus de pardals (Mulet *et al.,* 1996).

1543
El clavari de Selva paga al fill de Pere Morro de Mancor per 100 parells de peus de pardals (Rosselló i Albertí, 2003).

1544
El clavari de Manacor fa pagaments per peus de pardal (Rosselló i Vaquer, 1991).

1545, 12 desembre
Els jurats del regne de Mallorca decideixen pagar 5 sous per cada 100 parells de peus de pardal.

1547, 21 juny
Els comptadors i el clavari de la Universitat de Felanitx passen comptes per les despeses fetes. Han pagat 4 sous a n'Huguet per peus de pardal.

1549
Pere Garau i Damià Ginard, de Campos, rebien 5 sous i 10 diners corresponents a 42 parells de peus de pardal i 7 parells de peus de corp.

1549
Els jurats de Campos donaren 9 sous i 6 diners *«a un caçador de pardals estranger i són per 114 parells de peus de pardals li han cremat los jurats en dies passats»*.

1551
Miquel Vanrell, de Campos, rebia 3 sous i 11 diners *«i són per 47 parells de peus de pardal»*.
Pere Abram, de Campos, rebia 11 sous i 8 diners per 140 parells de peus de pardal.
Bernardí Benhajam, de Campos, rebia 5 sous i 9 diners per 65 parells de peu de pardal i un de corp.
En Prohens de Campos entregà 415 parells de peus de pardal.

1553
A Campos els jurats donaren 51 sous a Joan Torner de Ciutat corresponents a 636 parells de *«peus de pardals;que ha mort en nostra villa estos dies passats, los quals pardals li havem presos a raó de 8 sous lo centenar, encara que los acustumam paguar 8 sous 4 diners lo centenar ha fets los quatre diners de gràcies»*.

1556
El clavari de Santa Maria del Camí paga «per peus de pardals, 1 diner» (Capó, 1980).

1556
El clavari de Manacor paga 21 sous, 9 diners a Arnau Ballester, llibertí, per peus de pardal (Rosselló i Vaquer, 1991).

1562
El clavari de Manacor paga a en Vallcanera 4 lliures, 3 sous, 4 diners per

990 parells de peus de pardal- (Rosselló i Vaquer, 1991).

1565
Marc Torelló, clavari de Sineu, paga a diverses persones que han entregat peus de pardals (Mulet *et al.,* 1996).

1571
El clavari de la vila de Campanet paga per 4 parells de peus de pardal.

1573
A Felanitx es pagaven 8 sous per centenar de peus de pardal.

1579
El clavari de la vila de Campanet paga pels peus de pardal que li han entregat.

1582, maig
El clavari de Felanitx paga a Bernardí Ballester, de cas Concs, 4 sous, 2 diners, per peus de pardal.

1586
El consell de Llucmajor, presidit pel batle Bernat Clar de la Mata mana que es «tapin els los forats de la Iglesia y del campanar ». I es mana fer una crida que tots aquells que tenguin forats a les cases aon puguin covar pardals els tapin.

Per altra banda, els qui matin pardals rebran un diner per cada parell de peus (Font i Obrador, 1978).

S. XVI
El clavari de Muro passa comptes del que ha gastat.
6 sous, 6 diners per peus de pardal i un peu de llop.
1 sou, 8 diners per altres peus.
1 sou, 20 diners per altres peus.
1 lliura, 8 sous, 4 diners per peus de pardal.
5 sous per peus de pardal.
4 sous per peus de pardal.
11 sous, 8 diners per peus de llop (Fiol *et al.,*1991).
Llop: animal nociu no identificat amb exactitud.

1603-1625
La Universitat de Felanitx anota en el seu llibre de comptes, les despeses «per a peus de pardals».

1604, 15 novembre
La Universitat de Felanitx fa diversos pagaments per peus de pardal.

1614, 8 agost
El clavari de Felanitx paga 6 sous a Antoni Adrover per sis parells de peus de pardals caçats.

1614, 8 novembre
El clavari de Felanitx paga 6 sous a Antoni Obrador, fill de Joan, per sis dotzenes de peus de pardals caçats.

1614, 10 agost
El clavari de Felanitx fa diversos pagaments a les persones que han presentat peus de pardal (Rosselló, 2009).

1616, 16 juliol
El clavari de Felanitx paga 13 sous i 6 diners a Ramon Obrador per peus de pardals caçats.

1616, 10 setembre
El clavari de Felanitx paga 4 sous i 2 diners a Ramon Obrador per peus de pardals caçats.

1616, 12 desembre
El clavari de Felanitx paga 4 sous i 6 diners a Jaume Nicolau per peus de pardals caçats.

1633
La Universitat de Felanitx paga a diverses persones per l'entrega de peus de pardal.

1636, 9 gener
El clavari de Felanitx paga 1 sou i 2 diners a la viuda d'Andreu Obrador per peus de pardal.
Més paga 2 sou i 12 diners a la viuda de Pere Obrador per peus de pardal.

1636, 25 juliol
El clavari de Felanitx paga 1 lliura, 2 sous i 10 diners a Andeu Obrador i Jaume Obrador per peus de pardal.

1636, 24 agost
El clavari de Felanitx paga 5 sous i 6 diners a Jaume Obrador per peus de pardal (Rosselló, 2008b).

1639, 26 juny
La Universitat de Felanitx paga 25 lliures, 14 sous, 6 diners a diverses persones per l'entrega de peus de pardal i sól·leres.

1642, 14 agost
El clavari de Felanitx va pagar pels peus de pardals entregats (Rosselló, 2009).

1652, 15 novembre
La Universitat de Felanitx paga 24 lliures, segons els albarans de particulars que han entregats de peus de pardal i sól·leres.

1658, 31 juny
El clavari de Felanitx va pagar 14 lliures, 4 sous a diversos particulars que han presentat peus de pardals, sól·leres, corbs (Rosselló, 2009).

1660, 30 agost
El clavari de Felanitx va pagar a diversos particulars que han presentat peus de pardal (Rosselló, 2009).

1699
El clavari de Muro, Pere Mateu, fill de Bartomeu, paga a diversos particulars:
5 sous, 6 diners per peus de pardal.
1 lliura, 8 sous 4 diners per peus de pardal.
5 sous per peus de pardal.
4 sous per peus de pardal.
11 sous, 8 diners per peus de pardal (Fiol *et al.,* 1991).

1751, 26 abril
El capità general de Mallorca, a instància dels clavaris i síndics de la part forana que han exposat el gran dany que causen els gorrions als sementers de blat i ordi, proveeix que les persones que matin 4 gorrions i presentin els caps o els peus als jurats de les seves respectives viles, cobrin un dobler cada vegada.

1656, 14 agost
El clavari de Felanitx va pagar 14 lliures, 6 sous i 2 diners a diversos particulars per peus de pardals.

1776, 11 març
Reial orde i crida ordenant la caça, *"sin que se altere la costumbre que haya en algunos, de usar de la escopeta para la extinción de gorriones, y resguardo de frutos, con nuestro permiso"*.

1792-1794
Es pagaven a dobler cada 4 peus de gorrions, per tal d'exterminar-los (Bover i Rosselló, 2003)

Pinsans *(Fringilla coelebs)*
1792-1794
Es pagaven a dobler cada 4 peus de pinsans, per tal d'exterminar-los (Rosselló i Bover).

Sól·leres *(Emberiza calandra)*
1501
El clavari de Manacor paga per parells de peus de sól·lera (Rosselló i Vaquer, 1991).

1633
La Universitat de Felanitx paga a diverses persones per l'entrega de peus de sól·leres.

1639, 26 juny
La Universitat de Felanitx paga a diverses persones per l'entrega de peus de sól·leres.

1642, 14 agost
El clavari de Felanitx va pagar 16 lliures, 6 sous, 2 diners pels peus de sól·leres, corbs i pardals entregats (Rosselló, 2009).

1652, 15 novembre
La Universitat de Felanitx paga a diversos particulars que han entregats de peus de sól·leres.

1658, 31 juny
El clavari de Felanitx va pagar a diversos particulars que han presentat peus de sól·leres (Rosselló, 2009).

1656
El clavari de Felanitx paga a diverses persones per peus de sól·leres.

1660, 30 agost
El clavari de Felanitx va pagar a diversos particulars que han presentat peus de sól·leres (Rosselló, 2009).

Teuladers *(Passer domesticus)*
1501, juliol
El consell municipal de Manacor paga una partida a Pere, esclau de Miquel Ballester, propietari de la Real, per exterminar teuladers.

Verderol *(Carduelis chloris)*
1792-1794
Es pagaven a dobler cada 4 peus de verderons o verderols per tal d'extermina-los (Bover i Rosselló, 2003).

Voltors *(Aegypius monachus)*
1370, 13 març. Pollença
«Jo Barthomeu Andreu, clavari, doní disapte, a 13 de mars, an Barth[omeu] Jordà per I voltó, e portà los peus en la casa de la Almoyna de Pollença».
Bartomeu Jordà era orxeller d'ofici i un reconegut cercador de falcons (Rotger 1897; Rullan 1874).

S. XIV
A Pollença es caçaven voltors per tal de que no fecin mal (Mayol, 2008).

1541, 8 gener
Com sia que els voltors fan grans danys als fruits i bestiar, el Gran i General Consell decideix que els caçadors sien pagats com era costum antigament (Rosselló i Bover, 2003).

1792
Es caçaren 28 voltors i es pagaren 4 lliures, 4 sous pels seus peus (Bover i Rosselló, 2003).

1793
Es caçaren 12 voltors i es pagaren 1 lliura, 16 sous pels seus peus.

1794
Es caçaren 5 voltors i es pagaren 15 sous pels seus peus.

Mamífers

Fagina *(Martes* cf. *foina, Martes martes)*
1915
L'Ajuntament de Sineu paga 3,75 ptes., a Joan Ferriol i Pieres per una *«garduña»* que va matà a Son Rossinyol.
Semblant pagament a Rafael Real Sbert per una fagina caçada a Son Tei.

Geneta *(Genetta genetta)*
La geneta estava considerada com un depredador dels nius de falcons, i dels corral amb aus domèstiques.

1341
Una geneta ocasionà danys a un niu de falcons, a on deixà la seva femta (ARM Reial Procuració 3413, f. 53).

Gat salvatge *(Felis silvestris)*
Habita sempre solitari caçant petits quadrúpedes.

1907, 7 juliol
El batle de Felanitx comunica al Governador de Mallorca que ha pagat 3,75 pessetes a Miquel Obrador i Sagrera per una pell de *"gato montés"* que ha caçat.

1915
"Este año el Ayuntamiento [de Sineu] ha pagado 3,75 ptas a Juan Ferriol Pieras por haber presentado un gato montés", caçat a Son Rossinyol.
Semblant pagament a Joan Vives i Perelló per un moix salvatge caçat a Defla.
Semblant pagament a Bartomeu Munar i Horrach per un moix salvatge caçat a la Ritxolada.

Rates *(Ratus norvegicus* i *Rattus rattus)*
Per a la seva caça s'emprava el ca rater o ca ratoner, avui una raça autòctona molt apreciada. No sol tenir coa i és molt hàbil per caçar rates.
Les rates podien produir mals en els animals domèstics o als depòsits de gra. També afectaven en les collites de fruita en general, raïm, etc.
Les rateres metàl·liques se localitzen en els inventaris de les cases de possessió.

1320, 25 setembre
Despeses del castell d'Alaró.
Ítem paguen *«an Antoni, manià, per I ratera quens feu nova e per I ratera quens adobà, IV sous»* (Lluís Savador, 1994).

1327
Les rates damnifiquen la sacristia de la Seu.
*«Ítem pague an G. Vilar, fuster, oer III dies en los quals obra en la sacristia e adobà armais e les caxes dels draps quis seren afluxades e entraven les rates» (*Sastre, 1994).

1329
Despeses de la Seu.
«Ítem costa I^a^ verga de ferre que fiu fer a ops de I^a^ taula den curtinar per so cor rates trencaven les cordes, 2 sous» (Sastre, 1994).

1333
Despeses de la Seu.
Paguen a P. Rosselló *«per raon dels dits orges nous que avia adobbats los quals rates avien gostats e foradats en mots canons»* (Sastre, 1994).

1346, abril
El lloctinent Felip de Boïl mana al batle de Lloseta que davant el perill de les moltes rates que fan als blats i sembrats

«gran dapnatge e pestilentia», ordena que matin i agafin «ab loses e ab tot altre enginy» i que facin «prende e matar les dites rates» (Capó, 1985).

1414, 24 febrer

Inventari post mortem dels béns d'una casa de Muro a on s'hi troba una ratera dolenta (Rosselló, 2003).

1432

Anotacions del libre de clavari de Manacor.

Hi hava una plaga de rates a Manacor.

Les persones que mataren rates foren pagades a raó d'un sou el centenar.

Relació de persones que mataren rates i el nombre de rates mortes:

Bartomeu Reixac	840
Bernat Riera	570
Fra Fuster	2.070
Un altre	100
Salvador Esplugues	2.080
Pere Xamena	587
Jaume Esteve	230
Bartomeu Miquel	530
Pere Xavarí	73
Guillemó Colell	879
Tomàs Puig	1.250
Joan Domenge	530
Bartomeu Morro	800
Antoni Domenge	200
Joan Binimelis	550
Jaume Santceloni	350
Julià Nebot	200
Mateu Nivorro	600
Marc Ballester	100
Bartomeu Santceloni	100
Pere Ballester	100
Guillemó Ferrer	190
Pere Girart	200
Antoni Joan	110
Joan Alaix	100
Llorenç Proens	200
Bernat Rubí	500
Bernat Sabater	250
Pasqual Albert	400
Pere Mariner	450
Llorenç Torrent	500
Jaume Fuster	435
Françoi Puig-gros	450
Bonanat Comes	1.050
Joan Sanç	550
Antoni Ballester	1.000
Antoni Caplong	550
Gabriel Camplong	350

1505. Any de fam.

Hi ha una plaga de rates a tot Mallorca.

En el terme de Llucmajor es mataren 5.700 rates per 17 caçadors, els quals cobraren per la seva feina 11 lliures, 17 sous, 8 diners.

El 25 d'abril pagaren a Jaume Mas, Miquel Tomàs, Joan Pons, Rafel Sa Noguera, Gabriel Clar i Damià Salvà «per dos milia e tres centes e vint e sinch coes de rates» (Font, 1978).

1509. Any de fam.

Hi ha una plaga de rates a tot Mallorca.

Entre el 9 i el 22 d'abril es pagaren per 1.550 rates a Julià Vidal, Gabriel Tomàs i Joan Roig, de Llucmajor, 1 lliura 11 sous (Font, 1978).

1509. Any de fam

Hi ha una plaga de rates a tot Mallorca.

Pagaren 8 sous a gabriel Tomàs de Llucmajo, «son per ocasió de quatre sentes coes de rates» (Font, 1978).

1517

Inventari de la possessió de Son Valentí de Banyalbufar.

En el rebost s'hi troba *«una ratera de ferro»* (Albertí *et al.,* 2002).

1672

Inventari de la possessió de Guimerà de Llucmajor. Hi ha *«una ratera de pendre rates»* (Font i Obrador, 1982).

1676, 1 juliol

Inventari dels béns de Miquel Estrany, fill de Bartomeu, rebut per la seva viuda Maria Pons.

A la possessió de Son Estrany de Cas Concos s'hi troba una ratera d'agafar rates.

1714, 18 juliol

Inventari de la possessió de Biniferri de Llucmajor.

S'hi troba *"una retera de ferro" (*Font, 1982).

Bibliografia

Albertí, J., Rosselló, R. i Vibot, T. 2002. *Son Valentí, Son Balaguer, Ses Mosqueres : una història, un territori*. Banyalbufar: Associació Cultural Bany-Al-Bahar.

Bover, J. i Rosselló, R. 2003. La falconeria a les Balears: s. XIII-XV. Campos. Impr. Roig.

Capó i Villalonga, J. 1985. *Història de Lloseta. V. primer. De la prehistòria al segle XVI.* Mallorca.

Capó i Juan, J. 1980. Història de Santa Maria del Camí. Volum rimer: De la prehistòria al segle XVI. Mallorca : l'autor

Colom, H. 1990. Los últimos alimañeros de Mallorca. En: *Brisas: magazine de Última Hora y Baleares*, 13: 10-13

Fiol, P., Rosselló, R. i Payeras, D. 1991. Història de Muro. Volum IV: 1516-1715. Dins: *Història de Muro*. Muro : Ajuntament de Muro 113-260

Font i Obrador, B. 1978. *Historia de Llucmajor. V. 3: El siglo XVI*. Mallorca: Gràf. Miramar.

Font i Obrador, B. 1982. *Historia de Llucmajor. Volumen cuarto: El siglo XVII.* Mallorca : Gràf. Miramar.

Joly, Joseph Romain, frère, 1784. *La géographie sacrée et les monuments de l'histoire sainte /* lettres du P. Joseph-Romain Joly ; avec des planches et des cartes géographiques. Nouvelle edition augmentée d'une table géographique de tous les lieux don't il est fait mention dans la Bible, i de l'histoire naturelle de l'Écriture-Sainte : enrichie d'un grande nombre de planches. A Paris : chez Alexandre Jombert, jeune, libraire, rue Dauphiné, 1784

López de Ceballos, J. 1976. La caza de alimañas. Dins: *Enciclopedia Salvat de los deportes*. Barcelona : Salvat, 8: 2127-2132.

Lluís Salvador, Arxiduc d'Àustria. 1994. *Els castells roquers de Mallorca: història i llegenda.* Palma: Cort, 1994 reimpressió.

Mayol i Llompart, A. 2008. La festa a l'època medieval: 1350-1459. Pollença: El Gall

Mulet, B., Rosselló, R. i Salom, J.Mª. 1996. *Sineu aixeca una nova església: segle XVI.* Sineu : Ajuntament de Sineu.

Ordinas, A., Ordinas, G. i Reynés, A. 1994. La caça de la salvatgina a Mallorca. *El Mirall*, 66: 103-105.

Rosselló Vaquer, R. 1980. *Notes per a la història de Deià (IV): segles XIII-XVI.* Mallorca.

Rosselló Vaquer, R. 1985. *Sant Joan : segles XIII-XVI*. Sant Joan: Ajuntament de Sant Joan.

Rosselló Vaquer, R. 1997. Noticiari de Felanitx 1228-1599. Felantix: Gràfiques Llopis.

Rosselló Vaquer, R. 1999. Documentari. Dins: Història d'Alcúdia: el segle XVI. Alcúdia. Ajuntament d'Alcúdia, 265-353.

Rosselló Vaquer, R. 2003. Noticiari de castell-Llubí. II. Llubí: Ajuntament de Llubí.

Rosselló Vaquer, R. 2006. *L'estada del Príncep de Viana a Mallorca.* Mallorca. 15.

Rosselló Vaquer, R. 2008. *Noticiari de Felanitx: 1228-1600.* Felanitx.

Rosselló Vaquer, R. 2007. Noticiari de Cas Concos. Felanitx : Gràfiques Llopis, 36.

Rosselló Vaquer, R. 2008b. Noticiari de cas Concos II. Felanitx.

Rosselló, R. i Albertí, J. 2003. Història de Selva (1229-1600). Selva : Ajuntament de Selva.

Rosselló, R. i Vaquer, O. 1991. *Història de Manacor: el segle XVI.* Mallorca.

Rosselló, R. i Vaquer, O. 1993. Història de Sencelles i Costitx, 1229-1600. Palma: Govern Balear, Conselllería de Cultura, Educació i Esports.

Rotger, M. 1897. Historia de Pollença. Palma. Amengual y Muntaner (edit.).

Rullan, J. 1874. Historia de Sóller en sus relaciones con la general de Mallorca. Palma. Felipe Guasp.

Sastre Moll, J. 1994. *El primer llibre de fàbrica i sagristia de la Seu de Mallorca, 1327 a 1345.* Mallorca : Cabildo de la Seu.

Tallades Venrell, F. 2009. *Historia de Campos.* Campos: Ajuntament de Campos. Palma. Institut d'Estudis Baleàrics.